

El vot, un dret i un deure

La participació a Catalunya depèn del tipus d'eleccions i de la cultura política dels ciutadans

GABRIEL COLOMÉ
DIRECTOR DEL CENTRE D'ESTUDIS D'OPINIÓ
EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 29.05.07

Diumenge es van aclarir unes quantes incògnites de les que s'havien plantejat davant de la cita electoral municipal.

La primera era comprovar si la celebració, per primer cop en la nostra història recent, de les eleccions municipals després de les autonòmiques tindria els mateixos efectes o no en la participació i el comportament electoral. Els electors van mantenir la lògica que es va iniciar l'any 1979 (municipals) i el 1980 (autonòmiques): per tant, l'ordre dels factors no va alterar el resultat previsible i previst.

LA SEGONA incògnita que s'ha aclarit era la participació electoral: va ser del 53,8%. Vist al revés, el 46,2% de l'electorat no va anar a votar. Algú podria treure a col·lació el famós 85% de participació que es va donar a les últimes eleccions presidencials franceses. Sí, és veritat, però sempre oblidem matisar que aquest famós 85% correspon al percentatge de participació sobre la base dels inscrits, no pas sobre el cens electoral, que és com ho calculem en aquest país. Sobre cens electoral, la participació francesa va ser del 71%, cinc punts menys que a les eleccions generals de l'any 2004. A França, 44 milions dels 49 milions que componen el cens es van inscriure per retirar el seu carnet de vot i així poder participar en les eleccions. Amb aquest gest cívic renoven el seu compromís amb la República. El vot és un dret, però també un deure.

La tercera incògnita era analitzar el perfil dels abstencionistes. Hem de matisar i distingir entre l'abstencionista o participatiu conjuntural, és a dir, el que vota o no en funció del tipus d'elecció, i l'abstencionista estructural, és a dir, el que no vota mai. El conjuntural es mobilitza més en les eleccions generals que en les autonòmiques o municipals, ja que dóna més importància a les unes que a les altres. L'abstencionista estructural respon a un perfil

estàndard. Segons els estudis que s'han dut a terme fins ara, es caracteritza pels següents trets: no pertany a cap mena d'associació; està desvinculat de la política, desinteressat per la política, no creu ni en la política ni en els partits; acostuma a ser fill de pares nascuts fora de Catalunya i amb un baix nivell d'estudis.

Catalunya no és, ara per ara, un cantó suís. A Suïssa, la satisfacció amb el sistema democràtic produeix una baixa participació: per tant, l'abstenció es converteix en un indicador de benestar. Avui en dia, la societat catalana, que és, en certa mesura, d'ètica protestant del treball, és molt ortodoxa pel que fa al seu comportament electoral. Com més renda, més informació, més interès per la política i, en conseqüència, més participació. I a la inversa. El contrari del model suís.

L'ordre d'importància de les eleccions i els nivells de participació s'han d'analitzar en funció, també, de la importància de la política en l'espai quotidià dels ciutadans i de com es conforma la cultura política en cada àmbit de relació social. Un altre element que cal tenir en compte és la manera com està conformat l'espai mediàtic a Catalunya. És un espai plural on cadascú pot elegir de quina manera informar-se i en quina llengua ho vol fer. L'espai mediàtic determina, en part, el comportament electoral pel simple fet de quins són els esdeveniments d'importància que percep. I, a més a més, determina el grau d'importància del tipus d'elecció: generals, autonòmiques o municipals.

¿La baixa participació és deguda al sistema electoral? És veritat que les campanyes electorals tendeixen a la personalització dels candidats, com si es tractés d'una elecció de tipus presidencial i directa. La realitat és molt diferent. Els votants no elegeixen l'alcalde, ni el president de la Generalitat, ni el president del Govern. El sistema parlamentari es caracteritza per ser representatiu i d'elecció per vot d'investidura. El vencedor de la nit electoral no és elegit directament pels electors. El vencedor és aquell que té la capacitat de conformar una majoria de govern. Guanya el que governa.

UN ALTRE factor explicatiu radica en la distància entre la política i la societat, entre els polítics i els electors. La distància entre els uns i els altres podria ser deguda a la manera com evoluciona la política, més com un *reality show*, cada vegada més simplificada, per acabar convertida en titulars i en una lluita diària per ocupar espai mediàtic. Si la política es converteix en un espectacle, a la llarga tindrem espectadors i no ciutadans. D'aquesta manera, passarem de la democràcia parlamentària a la democràcia d'opinió.

La solució que es proposa és canviar el sistema electoral: vot obligatori, llistes obertes, fer prevaler la llista guanyadora amb la majoria absoluta, elecció directa de l'alcalde, sistema mixt: elecció per llista combinat amb elecció unipersonal. Aquests temes estan a sobre de la taula, però no és senzill canviar una peça del sistema: a Itàlia ho van fer i van enfonsar la República.

El cicle participatiu a Catalunya es caracteritza per ser diferent en funció del tipus d'elecció: és alt en les eleccions generals, però mitjà-baix en les eleccions autonòmiques i municipals. Plantejar-se les preguntes pertinents per trobar les respostes adequades és el fonament de les societats democràtiques: votar és un dret i un deure.